

сторони горизонту правильно розташовувалися одна відносно одної (схід справа від півночі, якщо дивитися зверху). Закріпіть на ній горизонт, суміщаючи його точки Пд, Пн, Зх, Сх з відповідними точками на основі. І після цього в основу встановіть конструкцію з решти кіл так, щоб небесний меридіан розташовувався строго вертикально і став в пази Пн і Пд (а також нижній паз основи). При цьому Пн небесної сфери повинен розташовуватися ближче до точки Пн горизонту (над ним), а точка Пд розташується з боку Пд горизонту (під ним). Тоді точка "6 годин" небесного екватора розташується у точках Сх горизонту, а "18 годин" – відповідно у точці Зх.

Цю модель можна виготовити вчителю самостійно, разом з учнями або задати учням як самостійне домашнє завдання. Така робота буде мати велике методичне значення у:

1. Підвищенні пізнавальної активності учнів, навчити їх самостійно отримувати знання.
2. Формуванні навчальних умінь, навичок для подальшого самонавчання та творчої діяльності.
3. Вихованні відповідальності за власні успіхи у навчанні.

Використана література:

1. Куликовский П. Г. Справочник любителя астрономии / П. Г. Куликовский. – М. : УРСС, 2002. – 688 с.
2. Huning K. Handreichungen für die Einführung in die Himmelskunde mit dem Astro Media. – Tischplanetarium. – Veröffentlichung der Abteilung Kassel, 2005. – 114 s.

СІРОТЮК В. Д., ПАНЧЕНКО Т. В. Технология изготовления армиллярной сферы.

В статье рассматривается один из способов самостоятельного изготовления армиллярной сферы, которую учителя могут сделать собственноручно или вместе с учениками.

Ключевые слова: армиллярная сфера, технология изготовления прибора.

SIROTUK V. D., PANCHENKO T. V. Technology making of armillary sphere.

One of methods of the independent making of armillary sphere which teachers can do handwritten or together with students is examined in the article.

Keywords: armillary sphere, technology of making of device.

Соломаха А. В.

Київський університет імені Бориса Грінченка

АКТУАЛЬНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ КОМУНІКАТИВНО-ІГРОВИХ ФОРМ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИМ МОВАМ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У статті обґрунтовується доцільність використання комунікативно-ігрових форм навчання іноземних мов у школах I ступеня. На основі аналізу психолого-фізіологічних вікових особливостей молодшого школяра доводиться необхідність їхнього використання у процесі

формування як мовних, так і мовленнєвих компетенцій.

Ключові слова: комунікативно-ігрові форми навчання, гра, вікові особливості, особистість дитини.

У сучасних умовах мультикультурного суспільства володіння іноземними мовами взагалі, а німецької мови, зокрема, набуває першочергового значення. Саме тому вивчення німецької мови (мови передової науки, економіки та високорозвиненої культури) цілком обґрунтовано розпочинається в багатьох загальноосвітніх та спеціалізованих навчальних закладах уже у початковій школі. Хоча мова у ХХІ ст. розглядається не лише як засіб спілкування, а й як залучення до іншої культури, у 1-4 класах оволодінню саме основами комунікативної компетенції повинна приділятися головна увага, адже, як зазначають психологи, у віці 6-10 років мозку властиві пластичність, здатність швидкого реагування та переключення з одного виду діяльності на інший. Молодші школярі залюбки імітують, фантазують та емоційно реагують на все нове. У дітей відсутнє упередженне ставлення та негативні стереотипи до інших народів та культур. Тому опосередковано досягається не лише комунікативна мета вивчення мови, а відбувається залучення до іншої культури, виховується культурна толерантність та руйнуються міжкультурні бар'єри. Отже, можна обґрунтовано стверджувати, що існують усі необхідні передумови для вивчення іноземної мови, і воно є доцільним та виправданим.

Проте для досягнення поставлених перед учителем іноземної мови цілей, а саме комунікація нерідною мовою та залучення дітей до культури іншого народу, необхідно визначити форми, методи та прийоми, які будуть розвивати дитячі здібності та викликати інтерес і прагнення вивчати іноземну мову. На нашу думку, цьому сприятимуть комунікативно-ігрові форми навчання іноземних мов, які спрямовані на особистість дитини, враховують вище згадані психологічні, фізичні та фізіологічні вікових особливостей молодших школярів, адже у цьому віці різноманітні ігри залишаються одним з важливих видів діяльності дитини. Це не лише спосіб провести час, а й спосіб пізнання, копіювання та моделювання зовнішнього дорослого світу, засіб формування схеми взаємодії з однолітками [10, с. 105]. Діти краще сприймають та засвоюють матеріал, якщо він подається в ігровій формі та інсценується [6, с. 126-135]. Зауважимо, що гра є важливою формою життєдіяльності людини взагалі. Ми не розлучаємося з грою все життя, трансформуються лише її мотиви та форми, ступень прояву емоцій, тому комунікативно-ігрові форми обов'язково повинні застосовуватися на уроках іноземної мови.

Протягом ХХ століття в навчанні іноземних мов використовувався граматики-перекладний метод навчання, метою якого було вивчення

граматики, щоб через неї навчитися читати і розуміти тексти на іноземній мові. Іноземна мова не вивчалася в молодшій школі взагалі. Проте глобалізаційні процеси кінця ХХ–ХХІ сторіччя призвели до того, що іноземна мова почала вивчатися у школах I ступеня та став панувати комунікативний метод (ефективність якого доводять в своїх роботах Е. І. Пассов [9, с. 74–94], І. А. Зимняя [6], П. О. Бех з Л. В. Біркун [3, с. 3–8], С. Т. Богатырева та С. Г. Тер-Микасова [4, с. 55–62]) з широким використанням ігрових форм, які спочатку застосовували лише деякі ентузіасти-новатори такі як Ш. Амонашвілі, С. Лисенкова.

Результатами досліджень В. А. Артемова [1], О. А. Колесникової [7], М. А. Люшера [8] доводиться, що більшість учнів оцінюють ігри позитивно, вбачаючи в них велику практичну корисність. Важливо, щоб діти почувалися вільно і разом з учителем “творили” урок, адже не тільки і не стільки знання та володіння мовним і мовленнєвим матеріалом визначають ефективність процесу навчання іноземної мови в молодшому шкільному віці, скільки готовність та бажання дитини брати участь у міжкультурному спілкуванні мовою, яку вивчають. Тому метою статті є доведення доцільності і необхідності використання комунікативно-ігрових форм на уроках іноземної мови у початковій школі.

Традиційно найбільш широко комунікативно-ігрові форми на уроках іноземної мови використовуються при вивченні лексики та розвитку діалогічного мовлення. Це різноманітні предметні ігри (ігри з використанням іграшок та предметів), творчі або сюжетно-рольові ігри, інтелектуальні ігри, дидактичні або власне лінгвістичні ігри. І це цілком виправданно, адже таким чином діти переконуються, що іноземна мова є реальним засобом спілкування, і водночас отримують можливість проявити свою індивідуальність. Проте принцип паралельного вивчення всіх видів мовленнєвої діяльності спонукає до використання комунікативно-ігрових форм при навчанні усіх етапах навчання. Початковий етап вивчення іноземної мови має велике значення для розвитку фонетичних навичок і тренування правильної вимови та артикуляції, проте механічне повторення фонетичних одиниць заняття нудне, тому можна урізноманітнити цей вид діяльності ігровими вправами, які відомі учням з раннього дитинства, наприклад “Зіпсований телефон”, “Вгадай слово по першому звуку”. Так, під час вивчення голосних, можна запропонувати учням вибрати з трьох слів те слово, в якому вони почують вивчений звук. Така вправа є тренуванням селективного слухання. Методом виокремлення потрібного звуку може слугувати оплеск після правильного слова. Або, навпаки, діти мають плескати в долоні один раз, якщо чують неправильний звук, а при вимовлянні потрібного – позначати голосними оплесками. Таким чином, дитина відволікається, атмосфера змінюється, переходячи в гру. Водночас

школяр почуває себе одним із членів колективу, у неї з'являється відчуття спільності, згуртованості.

Можна запропонувати ще одну гру, яку виконують парами. Для цього групу поділяють на дві команди. Члени команд стають один проти одного так, щоб кожен мав пару, відстань між парами не повинна бути занадто малою. Один учень вимовляє слово, словосполучення, коротке речення (залежно від віку) якомога тихіше, але чітко артикуючи. Його напарник повинен вимовити це слово вголос. За правильну відповідь команда одержує бал. Для збільшення відстані можна поставити партнерів по діагоналі, а після відповіді вони поступаються місцем наступному гравцеві і переходять в інший кінець класу.

При проведенні фонетичної зарядки слід широко використовувати рифмовки, прислів'я, приказки, вірші, серії діалогічних єдностей, таким чином ми готуємо учнів до слухового сприйняття певних звуків, слів, словосполучень, диференціації та виокремлення певних звуків та їх звукового відтворення. Це стає першим кроком в розвитку навичок аудіювання.

В процесі вивчення граматики особливо важливо використовувати комунікативно-ігрові методи навчання, адже граматика на початковому етапі не пояснюється. Граматичні конструкції вводяться у вигляді мовних прикладів. Діти заучують їх та використовують у мовленні за аналогією. На наступному етапі граматичні пояснення з'являються в навчальному процесі в ігровій формі. Наприклад, усвідомлення та опрацювання порядку слів у реченні за допомогою кольорових кутків при закріпленні кожного кольору за певним членом речення і гри типу "снігової кулі" на засвоєння парадигми дієслів; рухливі ігри, що супроводжуються мовленнєвими діями; ігри з м'ячем, кубиками.

На початковому етапі, а особливо на першому році вивчення іноземної мови, необхідно брати до уваги труднощі орфографії та читання іноземної мови. Одним із завдань може бути таке. Діти читають буквосполучення sk, ch, ie, ei, aa, uh, з використанням знаків фонетичної транскрипції. Після цього учні згадують слова з даними буквосполученнями, наприклад: Decke, acht, die, dein, Saal, Uhr.

Наступне завдання полягає в тому, що учні складають слова з літер, записаних учителем на дошці, наприклад, z, e, a, e, c, o, u, n, d, g, h, m, n, r, t, або із літер пропонованого їм слова, наприклад, acht, zehn, neun, rot тощо.

Можна запропонувати дописати слова після вказаних перших літер. Тут можуть роздаватися картки або показується одна спільна табличка, за найменший проміжок часу. Слова читаються по черзі.

Після вивчення всього алфавіту можна запропонувати учням розшифрувати фразу, в словах якої кожна буква закодована цифрою, що

відповідає порядковому номеру букви в алфавіті.

Доцільним буде таке завданням: учні складають ланцюжок зі слів. По черзі дитина з кожної команди називає слово. Кожне наступне слово має починатися буквою, якою закінчується попереднє слово: Buch, Hut, Tier, rot тощо.

Можна запропонувати за визначений час (5 хвилин) написати в зошиті якомога більше слів, використовуючи тільки букви складного слова, написаного вчителем на дошці. Бажано, щоб це слово вміщали не менше трьох голосних букв.

Отже, використання комунікативно-ігрових форм перетворює вивчення особливостей орфографії та правил читання з нудного процесу в цікавий процес.

Що стосується застосування комунікативно-ігрових форм навчання в процесі розвитку навичок говоріння та засвоєння лексичного матеріалу, в методичній літературі можна знайти велику кількість ігрових вправ різного характеру та спрямованості, класних та позакласних заходів тощо.

У кінці кожного семестру, коли учні вже зосвоють певну кількість нового, можна провести нетрадиційний урок іноземної мови, наприклад, урок-конкурс з різноманітними загадками, ребусами, змаганнями з виставленням балів та призів. Це дає можливість залучити до підготовки уроку іноземної мови максимальної кількості учнів, створити позитивний фон та стимулювати інтерес до іноземної мови, внести дух змагання в навчальний процес.

Однією з нагальних потреб молодшого школяра є потреба багато рухатися [5, с. 93-95], а фізична активність, тісно пов'язана з мовленнєвою. Враховуючи швидку втомлюванність молодших школярів, на уроці іноземної мови не обійтися без фізкультхвилинки з використанням римовок, пісень [2, с. 187], при цьому досягається подвійна мета: релаксація та запам'ятовування нового.

Таким чином, можна стверджувати, що використання комунікативно-ігрових форм навчання повинні бути основними на уроках іноземної мови в початковій школі, адже вони найбільше відповідають віковим особливостям молодшого школяра, надають можливість вивчати мову в процесі зацікавленого спілкування та взаємодії з різноманітними вдаваними персонажами, стимулюється потреба ознайомлення зі світом, культурою та народом, мова якого вивчається.

Використана література:

1. *Артемов В. А.* Психология обучения иностранным языкам : учеб. пособие. – М. : Просвещение, 1983. – 222 с.
2. *Беляев Б. В.* Очерки по психологии обучения иностранным языкам в школе. – М. : Просвещение, 1965. – 227 с.

3. Бех П. О., Біркун Л. В. Концепція викладання іноземних мов в Україні // Іноземні мови. – 1998. – № 2. – С. 3-8.)
4. Богатырева С. Т., С. Г. Тер-Микасова. Проблемы оптимизации преподавания иностранных языков // Филологич. науки. – 1982. – № 6. – С. 55-62.
5. Дронов В. В. Психологические и методические основы обучения иностранным языкам детей младшего возраста // Иностранный язык в школе. – М., 1985. – № 4. – С. 93-95.
6. Зимняя И. А. Психология обучения иностранным языкам в школе. – М.: Просвещение, 1991. – 222 с.
7. Колесникова О. А. Ролевые игры в обучении иностранным языкам // Иностранные языки в школе. – 1989. – № 4. – С. 38-42
8. Люшер М. А. Сигналы личности. Ролевые игры и их мотивы. – Воронеж: Реал, 1995. – 180 с.
9. Пассов Е. И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению. – М., 1985. – С. 74-94.
10. Чернякова О. Вивчення англійської мови через гру // Початкова школа. – К., 2002. – № 4. – 279 с.

СОЛОМАХА А. В. Актуальность ввода коммуникативно-игровых форм обучения иностранным языкам в начальной школе.

В статье обосновывается целесообразность использования коммуникативно-игровых форм обучения иностранным языкам в школах I степени. На основе анализа психолого-физиологических возрастных особенностей младшего школьника доказывается необходимость их использования в процессе формирования как языковых, так и речевых компетенций.

Ключевые слова: коммуникативно-игровые формы обучения, игра, возрастные особенности, личность ребенка.

SOLOMAKHA A. W. Actuality of introduction of communicative playing forms of teaching foreign languages in primary school.

This article gives reasonable explanation for the use of communicative playing forms of teaching foreign languages in primary schools. The necessity of their use in the process of the linguistic and speech competencies forming is proved on the basis of the psychological and physiological analysis of junior pupil's age features.

Keywords: communicative playing forms of teaching, play, age features, child's personality.

Терзі О. С.

Макіївський економіко-гуманітарний інститут

ПИТАННЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА В РОБОТАХ С. ПОДОЛИНСЬКОГО

У статті аналізуються погляди відомого українського вченого другої половини XIX століття С. Подолінського. Робиться висновок про те, що, вивчаючи формування капіталістичних відносин в Російській імперії, вчений вперше в українській літературі поставив питання про вдосконалення робочого законодавства та необхідність соціальних перетворень праці.

Ключові слова: держава, українська література, С. Подолінський, право, законодавство.

Наприкінці XX століття Україна стала незалежною країною. Цей процес відбувся мирним парламентським шляхом. Нарешті, здійснилася мрія наших пращурів, які з далеких часів намагалися здобути незалежність українським